

Numer 3/2015 (15)

12 października 2015

ISSN 2299-6966

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ wiejska

Aktualności

Wiedza

Opinie

Wydarzenia CDR

Prawo i podatki

Zarządzanie

Społeczeństwo wiejskie

Otoczenie gospodarcze

Przedsiębiorczość rolna

E – biuletyn Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie

Szanowni Państwo,

Zapraszamy do zapoznania się z kolejnym numerem biuletynu „Przedsiębiorczość wiejska”.

W bieżącym numerze poruszane są następujące tematy:

	Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich - rola w jego kreowaniu organizacji pozarządowych na przykładzie Kół Gospodyń Wiejskich (cz.2) Jadwiga Nowakowska, CDR O/Kraków	2
	Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie Jadwiga Nowakowska, CDR O/Kraków	8
7	Jak przeprowadzać negocjacje? Michał Wnęk, CDR O/Kraków	10
	Rozwój działalności gospodarczej przy wykorzystaniu środków z PROW Grzegorz Patoła, CDR O/Kraków	13
	Kontrole w firmie Michał Wnęk, CDR O/Kraków	17
	Osoba współpracująca przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej Mateusz Grojec, CDR O/Kraków	21
	Umowa użyczenia - nie wszystko złoto, co się świeci Mateusz Grojec, CDR O/Kraków	23
	Po co komu znak towarowy? Mateusz Grojec, CDR O/Kraków	25

Zachęcamy wszystkich Państwa do włączenia się w pracę nad biuletynem, poprzez przygotowywanie artykułów, zgłaszanie przykładów ciekawych inicjatyw, opinii, spostrzeżeń. Artykuły te mogą prezentować wszelkie zagadnienia dotyczące przedsiębiorczości na obszarach wiejskich. Mogą mieć one charakter ogólny, jak i odnosić się do Państwa regionu czy też do wykonywanej przez Państwa pracy i jej rezultatów. Tymczasem życzymy milej lektury!

Redakcja

Redakcja Mateusz Grojec Łukasz Jawny	Dane kontaktowe (na te adresy prosimy przysyłać artykuły lub opinie): Mateusz Grojec, 12 424 05 25, m.grojec@cdr.gov.pl Łukasz Jawny, 12 424 05 20, l.jawny@cdr.gov.pl
Oprac. graficzne Mateusz Grojec	DZIAŁ ROZWOJU OBSZARÓW WIEJSKICH CDR O/KRAKÓW

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich - rola w jego kreowaniu organizacji pozarządowych na przykładzie Kół Gospodyń Wiejskich (cz.2)

Koła Gospodyń Wiejskich działające na obszarach wiejskich są szczególnie predestynowane do działań w zakresie zachowania dziedzictwa kulturowego, kulinarnego, także przyrodniczego. Są to ważne elementy zrównoważonego rozwoju. Rekomendacje w tym zakresie daje im blisko 150-letnia aktywna działalność na obszarach wiejskich. Przypomnieć warto, że Koła Gospodyń Wiejskich są samorządną i niezależną organizacją społeczno-zawodową kobiet wiejskich działającą w ramach organizacji kółek rolniczych, lub jako stowarzyszenia. Reprezentują interesy i działają na rzecz poprawy sytuacji społeczno-zawodowej kobiet wiejskich.

Program działalności KGW wynika głównie z potrzeb kobiet i ich rodzin oraz potrzeb wsi i rolnictwa. Program ten jest stale dostosowywany do zmieniających się warunków, obecnie koncentruje się on na pięciu obszarach działania, które dotyczą:

- pomocy rodzinie wiejskiej w wychowaniu, kształceniu, zapewnieniu wypoczynku wakacyjnego dzieci i młodzieży.
- działania na rzecz ochrony zdrowia oraz zabezpieczenia socjalnego rodzin wiejskich, poprzez rozwój oświaty zdrowotnej, podnoszenie stanu sanitarnego obszarów gospodarskich, kultury zdrowotnej mieszkańców wsi oraz pomocy ludziom starszym i niepełnosprawnym;
- rozwijania różnych form przedsiębiorczości wśród kobiet, aktywnych form walki z bezrobociem, poszukiwania alternatywnych źródeł dochodu, wielofunkcyjnego rozwoju wsi, pozyskiwania dotacji w ramach programów pomocowych dla rolnictwa

- racjonalizowania wiejskiego gospodarstwa domowego i działów produkcji rolniczej prowadzonych głównie przez kobiety;
- zwiększania uczestnictwa mieszkańców wsi w kulturze, kultywowanie folkloru i sztuki ludowej.

Działalność kół gospodyń we wsiach i gminach prowadzona jest w ramach współpracujących organizacjami młodzieżowymi, ochotniczymi strażami pożarnymi, spółdzielczością wiejską, organami samorządu terytorialnego i administracji rządowej oraz instytucjami obsługującymi wieś i rolnictwo. Wszystkie święta, dożynki wiejskie, gminne czy wojewódzkie i inne uroczystości, najczęściej organizowane są z wydatną pomocą kobiet z Kół Gospodyń Wiejskich. Członkinie KGW przygotowują regionalne potrawy na pokazach świątecznych stołów, a na tradycyjne uroczystości dożynkowe przygotowują piękne wieńce dożynkowe. Wykazują przy tym wiele inwencji i zapału, aby z roku na rok zaprezentować piękniejszy wieniec dożynkowy. W pielęgnowaniu ludowych i narodowych tradycji dużą

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich...

niewątpliwie zasługę mają samorzady lokalne, ośrodki doradztwa rolniczego, ochotnicze straże pożarne, a w ostatnich latach także lokalne grupy działania, które współpracują z kołami gospodyń wiejskich. Sami także angażują się w działania na rzecz lokalnych społeczności, organizując konkursy, wystawy, akcje charytatywne i społeczne.

Odnosząc program działania KGW do koncepcji zrównoważonego rozwoju, a także do celów Strategii zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012 – 2020, należy podkreślić, że Koła Gospodyń Wiejskich mogą wnieść do ich realizacji niezwykle cenne wartości, takie jak aktywizację lokalnych środowisk na rzecz rozwoju, wiedzę w zakresie tradycyjnych metod wytwarzania produktów lokalnych, rękodzieła, budowanie autentycznych więzi społecznych i współpracy.

Program działania KGW łączy w sobie wiele elementów: ekonomicznych (prowadzenie działalności gospodarczej), społecznych (mentalność, światopogląd, kultura i obyczaje), ekologicznych (wiejskie środowisko przyrodnicze) czy przestrzennych (wiejski krajobraz czy sieć osadnicza). Połączenie to nastąpiło

w wyniku wieloletnich dostosowań do potrzeb środowiska lokalnego. Ma w tym znaczeniu charakter trwały, zmieniają się jedynie formy

i metody działania. Może ono być „swoistym wzorcem” dla strategii zrównoważonego rozwoju wsi czy gminy, a jednocześnie jako element kapitału naturalnego stać się „właściwym zasobem” dla samej strategii w procesie jej przygotowania, a następnie realizacji.

W końcowej części opracowania przedstawione zostanie kilka przykładów

działalności KGW na rzecz zrównoważonego rozwoju lokalnego.

KGW w gminie Śliwice – sposób na pozyskiwanie środków finansowych na działalność

Członkinie miejscowych Kół przede wszystkim dbają o kultywowanie dziedzictwa kulturowego tutejszego regionu. Sposobem na aktywną działalność stało się powołanie stowarzyszenia. Taką formę prawną posiada większość KGW w gminie. Pozwala to ubiegać się o pomoc publiczną, tj. dotacje z budżetu państwa i z budżetu gminy, a także zdobywać środki w ramach ogłaszanych konkursów na różnego rodzaju projekty, na realizację różnych przedsięwzięć. Dzięki projektom członkinie Stowarzyszeń mogły regularnie spotykać się, by wspólnie haftować stroje czy uczyć się sztuki wypieku domowego chleba. Na każdej z organizowanych w gminie imprez kulturalnych członkinie KGW promują dziedzictwo kulinarne i smaki regionu, które są nieocenioną wartością pielęgnowaną przez miejscowe Koła. Corocznie wszystkie Koła Gospodyń biorą udział w organizowanych konkursach kulinarnych: Wielkanocnym oraz Bożonarodzeniowym. Działalność w KGW

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich...

umożliwia wpływ na rozwój swojej małej ojczyzny zarówno pojedynczym członkiniom, a także KGW jako organizacji

Koło Gospodyń Wiejskich w Jordanowie Śląskim – pielęgnowanie skarbów przeszłości

Koło Gospodyń Wiejskich powstało w Jordanowie tuż po wojnie ale na zespół ludowy trzeba było czekać aż do 2011 roku. Wtedy przy okazji dożynek zebrała się grupa pań i zaczęły śpiewać piosenki ludowe. Śpiewają do dziś. Ciekawa jest historia mieszkańców gminy Jordanów Śląski, których liczna grupa przybyła z Ochojnic Dolnej i Górnej (leżą w Górcach na schodzących ku Dunajcowi zboczach Beskidu Śląskiego). Górale spod Nowego Targu dali przykład kultywowania ludowych tradycji poprzez muzykę, śpiew oraz stroje ludowe. W zespole jest kilka pań, których rodzinne korzenie są z tamtych stron.

Ale najcenniejszą pamiątkę rodzinną ma pani Grażyna Dudka. Jej rodzina przybyła z Nowej Wsi Szlacheckiej koło Krakowa. Pani Grażyna posiada gorset ślubny, w którym jej prababcia oraz babcia brały ślub. Jest wykonany z czarnego sukna. W pasie zakończony jest, doszytymi z tego samego materiału, kilkudziesięcioma trapezowymi kaletkami. Ozdobiony jest tylko z przodu białymi guzikami. Jest to element stroju Krakowiaków Zachodnich. Młodszy typ tego gorsetu z przełomu XIX i XX wieku) szyto z aksamitu w różnych kolorach. Kaletki zastąpione były ciągiem fałdek. Na zdjęciu pani Grażyna Dudka prezentuje rodzinny gorset.

Koło Gospodyń Wiejskich w Pisarzowej - ich celem integracja i współpraca

Koło Gospodyń współpracuje z samorządem gminnym, Powiatowym Zespołem Doradztwa Rolniczego w Limanowej, Fundacją „NAD wyraz” z Krakowa, Lokalną Grupą Działania „Przyjazna Ziemia Limanowska”, Radą Sołecką oraz innymi KGW z terenu powiatu limanowskiego.

Koło Gospodyń Wiejskich w Pisarzowej, liczące obecnie 25 członkiń, łączy trzy pokolenia kobiet, dla których tradycja i kultura ludowa stanowi ogromną, nieocenioną wartość, którą należy przekazać młodemu pokoleniu. Członkinie koła, pragną kontynuować rozpoczętą ponad 60 lat temu działalność na rzecz pielęgnowania polskiej tradycji oraz integracji lokalnej społeczności, bowiem dla wielu kobiet udział w pracach KGW to swoista forma spełnienia życiowych marzeń, oderwania się od codzienności, rozwój na wielu płaszczyznach oraz samorealizacja.

KGW Jabłonka – Od KGW do wioski tematycznej

Jabłonka to mała wioska, pięknie położona w gminie Śliwice w Borach Tucholskich. Przy

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich...

prawie każdej zagrodzie są sady ze starymi odmianami jabłoni i innych owoców. We wsi nie wiele się działo, do czasu, kiedy powstało KGW. Chodziło o organizację, która mogłaby starać się o fundusze z zewnątrz. Udało się. Napisane projekty otrzymały finansowanie. Pierwszy projekt nazywał się „Sprzątam, sadzę porządkuję - w Lisinach lato się nie marnuje”. Podczas wakacji, oprócz organizacji półkolonii dla trzydziestki dzieci z sołectwa, uporządkowano teren wokół świetlicy. Zrobiło się czysto i ładnie. W kolejnym roku za 10 tysięcy złotych w ramach projektu „Wąwóz Goły Jon rozsławimy - pieniądze zarobimy” oznakowana została trasa do wąwozu, wydany folder, zakupione rowery i kijki do nordic walking, utworzono Izbę Regionalną.

„Cały czas myśleliśmy jak tu zrobić coś dla Jabłonki. To mała wioseczka licząca zaledwie sześćdziesięcioro mieszkańców. Szukaliśmy pomysłu jak ją ożywić, co zrobić żeby piękniała, żeby zaktywizować mieszkańców. Udało się, dzięki kolejnej subwencji zorganizowaliśmy Pożyteczne Wakacje. Razem sadziliśmy rośliny, mogliśmy też zrealizować projekt w Jabłonce. Za pieniądze z Urzędu Gminy oraz od Rady Sołeckiej wyczyściliśmy duży staw w centrum wsi.

Pojawiło się piękne miejsce do odpoczynku i spotkań mieszkańców. To było bardzo duże i ważne przedsięwzięcie dla tak małej miejscowości. Za sołectkie pieniądze wybudowaliśmy też altankę, postawiliśmy ławeczki. Kiedy w naszej wsi zrobiło się ładnie, ludzie stwierdzili, że to ma sens i zaczęli się angażować. Nie można było zmarnować takiego potencjału. Pomysł utworzenia wioski tematycznej wydawał się jak najbardziej realny. W ramach przygotowań odbyliśmy szkolenia z ekonomii społecznej, odwiedziliśmy też prawie wszystkie takie wioski

w Zachodnio-pomorskiem i te które powstały w Borach Tucholskich. Różne pomysły chodziły nam po głowach. Zastanawialiśmy się też jak zagospodarować te smaczne owoce, których mamy za dużo. Doszliśmy do wniosku, że skoro nasza wieś nazywa się

Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich...

Jabłonka i mamy tradycyjne sady, to nie pozostaje nam nic innego jak tylko utworzyć Wioskę Jabłoni. Tak powstała Jabłkowa Kraina.

KGW – Chwaszczno – powrót do tradycji

Kółko hafciarskie - sięga roku 1959, kiedy to zorganizowano pierwszy kurs haftu kaszubskiego. Sztuką haftu zainteresowało się liczne grono pań. Uczestniczki kursu wykonywały prace wykorzystując wzory szkoły żukowskiej. Jednak z czasem powstało wiele nowych wzorów do haftu zwanych chwaszczyńskim. Spotkania odbywały się do końca 1979 r. Był to czas wielkich sukcesów chwaszczyńskich hafciarek. Chwaszczyńskie hafciarki zaliczono do grona twórców ludowych powiatu wejherowskiego. W roku 2008, po 28 letniej przerwie, miłośniczki haftu kaszubskiego postanowiły wznowić spotkania.

W kursie uczestniczą nie tylko członkinie chwaszczyńskiego koła. Na spotkania przybywają też panie z Trójmiasta i okolicznych gmin.

W swoich pracach uczestniczki kursu wykorzystują wzory kilku szkół haftu kaszubskiego. I tak jak przed laty prace chwaszczyńskich hafciarek wzbudzają zachwyt i cieszą się dużym uznaniem. Potwierdzeniem tego jest: mnogość ekspozycji

prac na terenie całej Polski oraz w zaprzyjaźnionych gminach Niemiec i Francji.

Prace chwaszczyńskich hafciarek budzą uznanie i podziw. Spora ich część znajduje nabywców - poza krajem trafiły do USA, Kanady, Australii, Francji, Niemiec oraz Szkocji.

Podsumowanie

W opracowanym materiale starano się przedstawić ideę oraz historię kształtowania się koncepcji zrównoważonego rozwoju. Jej znaczenie dla rozwoju, a także najważniejsze dokumenty za pomocą których jest wdrażana. Wskazano także na rolę aktywności lokalnej jako ważnej determinanty sukcesu. W sposób szczególny została wyeksponowana działalność kół gospodyń wiejskich, jako pozarządowej organizacji, której rola w aktywizowaniu środowisk lokalnych jest nie do przecenienia. Dlatego warto wspierać je, także poprzez prezentację dobrych przykładów. Koncepcja zrównoważonego rozwoju wymaga aktywizacji społeczności lokalnych.

Jadwiga Nowakowska

CDR O/Kraków

Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie

W Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie został opracowany materiał pod nazwą „Działalność pozarolnicza a rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie” z przeznaczeniem dla doradców. Materiał ten, także może być przydatny przedstawicielom jednostek samorządu terytorialnego, przedstawicielom lokalnych grup działania oraz innym osobom działającym na rzecz rozwoju wsi. Poniżej mogą się Państwo zapoznać z jej wybranym fragmentem.. Całość dostępna jest na stronie internetowej CDR O/Kraków.

Obszary wiejskie definiowane są jako tereny położone poza granicami administracyjnymi miast. Są to też miasta do 5 tys. mieszkańców. Zarówno w UE jak i w Polsce obszary wiejskie, zajmują około 93% ogólnej powierzchni. W Polsce mieszka na nich 38,8% ludności kraju. W UE na obszarach wiejskich mieszka według Eurostatu (2011 r.) 23% ludności. Ten wskaźnik dotyczy obszarów typowo rolniczych. Należy tu dodać, że w ostatnich latach w UE wprowadzono pojęcie obszarów pośrednich nazywanych też obszarami w znacznym stopniu wiejskimi, na których to mieszka około 38% ludności krajów członkowskich. Warto też zauważyć, że w Europie zachodzą dwa procesy demograficzne o szerokim zasięgu terytorialnym: pierwszy z nich to trwający już długo proces „urbanizacji”, który oznacza przenoszenie się ludności i działalności gospodarczej z odległych terenów wiejskich do miast i lepiej dostępnych terenów wiejskich, a drugi to zjawisko „odwrotnej urbanizacji” oznaczającej ucieczkę z obszarów miejskich do łatwo dostępnych obszarów wiejskich, co jest spowodowane głównie rosnącą presją ze strony miejskiego stylu życia. Efektem tych dwóch procesów jest nierównomierny rozwój

ekonomiczny na obszarach wiejskich: regiony w znacznym stopniu wiejskie charakteryzują się wzrostem gospodarczym przybliżającym je coraz bardziej do terenów miejskich, tymczasem regiony z przewagą obszarów wiejskich, szczególnie położone w odległych częściach UE, ulegają zjawisku wyludniania i słabo rozwijającej się działalności gospodarczej.

Charakteryzując obszary wiejskie, należy dodać, że w rozszerzonej UE-27 działalność rolniczą prowadzi około 14 mln gospodarstw rolnych (w Bułgarii i Rumuni ok. 4,5 mln). Przeciętna wielkość gospodarstwa w UE-25 wynosi 16 ha, a w UE-27 11,5 ha.

W starych państwach członkowskich rolnictwo wytwarza 2% PKB, w nowych państwach członkowskich 3%, a w Rumunii i Bułgarii powyżej 10%. W nowych państwach członkowskich jest trzy razy więcej osób zatrudnionych w rolnictwie (12%) niż w starych państwach członkowskich (4%). W Bułgarii i Rumunii poziom zatrudnienia w rolnictwie wynosi odpowiednio 10% i 31%. Warto też zauważyć, że w skali całej UE istotną część gospodarki stanowi sektor rolno-

Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie

spożywczy, dający około 15 mln miejsc pracy i wytwarzający 4,4% PKB. Ogólnie jednak pod względem szeregu wskaźników regiony wiejskie w UE-27 pozostają wciąż zacofane w stosunku do obszarów miejskich. Na obszarach wiejskich dochód na mieszkańca, jest o ok. jedną trzecią mniejszy, wskaźniki aktywności zawodowej są niższe, sektor usług jest mniej rozwinięty, poziom wykształcenia jest zwykle niższy i mniejszy odsetek gospodarstw domowych ma dostęp szerokopasmowy do Internetu.

Największym użytkownikiem gruntów rolnych, decydującym o jakości terenów wiejskich i środowiska naturalnego, jest sektor rolny. Stanowi on ważną część gospodarki na obszarach wiejskich. Należy dodać, że jest on

zróznicowany pod względem rozwoju gospodarczego. W państwach UE-15 przeważają przedsiębiorstwa rolno-przemysłowe, które ewoluowały z tradycyjnych gospodarstw rodzinnych w firmy zajmujące się zorganizowaną produkcją.

W nowych państwach członkowskich z kolei, wciąż dominują małe gospodarstwa rodzinne, prowadzące działalność rolniczą. Jednak sama działalność rolnicza to często zbyt mało, aby zapewnić sobie wysoki poziom życia i zatrudnienie. Na tych obszarach coraz większą uwagę przywiązuje się do rozwoju pozarolniczej działalności gospodarczej tj. usług, turystyki, leśnictwa, rzemiosła i drobnej wytwórczości. Działalność ta daje także możliwość pełniejszego wykorzystania zasobów pracy oraz aktywizuje mieszkańców wsi.

Aktywność ekonomiczna ludności ma duży wpływ na zmiany społeczno-gospodarcze obszarów i przyczynia się do podnoszenia ich konkurencyjności. Potwierdza to wielu badaczy.

Pozarolnicza indywidualna działalność gospodarcza na terenach wiejskich jest ważnym czynnikiem i wskaźnikiem poziomu rozwoju gospodarczego (Kołodziejczyk, 1995; Rosner, 2007; Kamińska, 2011; Wasilewski i inni 2011).

Zasługuje ona na miano siły napędowej gospodarki na terenach wiejskich (Kłodziński, 2010). Jest to także jeden z bardzo istotnych warunków

przewycięzania niekorzystnych zjawisk na wsi, takich jak: bezrobocie i marginalizacja terenów wiejskich (Kłodziński, 2010), niskie dochody rodzin rolniczych (Tabor, 2010). Przedsiębiorczość jest jednym z istotnych elementów lokalnego rynku pracy dla mieszkańców związanych z rolnictwem, ale poszukujących innych działań niezwiązanych z rolnictwem. Rozwój firmy obok wielu innych czynników, takich jak: lokalizacja w stosunku do ważnych szlaków komunikacyjnych i dużych ośrodków miejskich, korzystne warunki dla rozwoju turystyki i agroturystyki, zależy także od jednostkowej pomysłowości, wyobraźni, odwagi i umiejętności organizacyjnych oraz wiedzy z zakresu prowadzenia biznesu (Kłodziński, Fedyszak-Radziejowska, 2002).

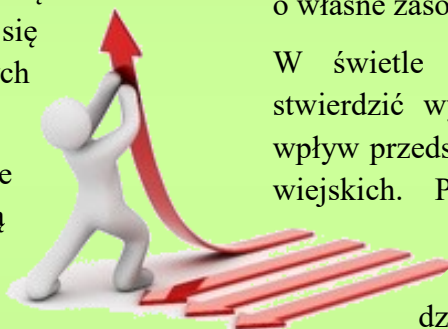
Na obszarach wiejskich dominują mikroprzedsiębiorstwa, z których około 20% działa jedynie sezonowo; 70% bazuje na

Przedsiębiorczość czynnikiem stymulującym rozwój obszarów wiejskich w Polsce i Europie

samozatrudnieniu; większość firm w sposób skuteczny poszukuje ponadlokalnych rynków zbytu; znaczna część przedsiębiorstw umiejscawia się na rynkach niszowych, gdzie jest, co prawda ograniczony, ale w miarę stabilny popyt i bardzo często brak konkurencji. Hałamska (2013) stwierdza, że pozarolnicze podmioty gospodarcze na obszarach wiejskich nie tyle charakteryzują się konkurencyjnością rozumianą w kategoriach ściśle ekonomicznych, co cechuje je „działanie na chłopski rozum” – większość prowadzi działalność w zakresie nie wymagającym dużych inwestycji na wstępie; właściciele na początku korzystają przede wszystkim z własnych środków i potrafią się dostosować do zmieniających się uwarunkowań zewnętrznych i zapotrzebowania rynku.

Małe i średnie przedsiębiorstwa pełnią ważną rolę ekonomiczną – aktywizując lokalne rynki oraz społeczną – sprzyjając powstawaniu klasy średniej. (Środki wsparcia projektów..., 2006) Kołodziejczyk (2002, s.42) na podstawie przeprowadzonych badań twierdzi, iż „upowszechnienie postawy aktywnej wśród ludzi jest najważniejszym czynnikiem zmian układów lokalnych. Poprzez ich działalność gospodarczą, szczególnie pozarolniczą, zostają zaspokajane ważne potrzeby lokalne o charakterze bezpośrednim i pośrednim: przyrost miejsc pracy, baza podatkowa, inwestycje, tworzenie silnych podstaw kapitałowych i społecznych”. Z badań Wasilewskiego (2005) wynika, iż to właśnie rozwój małej i średniej przedsiębiorczości był uznany przez władze samorządowe gmin wiejskich za największy sukces gospodarczy.

Wniosek ten jest zgodny z koncepcją rozwoju obszarów wiejskich OECD, która zakłada, że dominującym sektorem nie powinno być wyłącznie rolnictwo, ale powinny to być różne sektory gospodarki lokalnej – rzemiosło, turystyka, przemysł ICT, rolnictwo, usługi i inne (The New Rural... 2006).

W przypadku przedsiębiorczości wiejskiej podkreśla się jej znaczenie w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich. Podkreśla się, że przedsiębiorczość wiejska stanowi szansę pozarolniczego rozwoju wsi (Matysiak, Żmija, 1996), stanowić może skuteczny czynnik w walce z bezrobociem (Wojewoda 2002), rozwijana jest przede wszystkim w oparciu o własne zasoby siły rodzinnej.

W świetle przytoczonych danych można stwierdzić wyraźnie zauważalny, pozytywny wpływ przedsiębiorczości na rozwój obszarów wiejskich. Przedsiębiorczość wiejska daje możliwości dywersyfikowania działalności gospodarczej, kreowania aktywności wśród mieszkańców, różnicowania struktury funkcjonalnej, a także rozwijania produkcji rolniczej w kierunku przetwórstwa.

Jadwiga Nowakowska

CDR O/Kraków

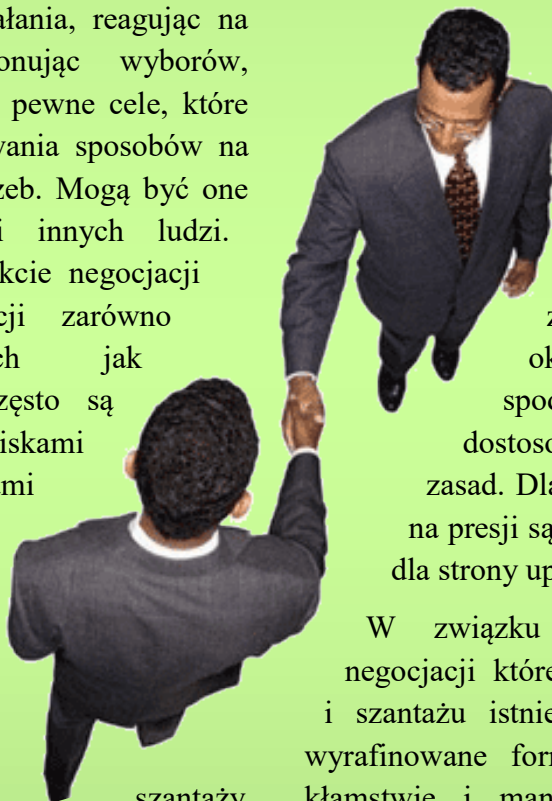

Jak przeprowadzać negocjacje?

Celem negocjacji jest zaspokojenie określonych potrzeb lub ochrona jego aktualnego zaspokojenia. Stanowiskiem negocjacyjnym nazywamy pewien pomysł, dzięki któremu mogą być zrealizowane. O ile stanowisko negocjacyjne jest zwykle jawne, o tyle potrzeby zazwyczaj są ukryte. Chcąc skutecznie negocjować, należy rozpoznać swoje rzeczywiste potrzeby, co ułatwi określenie strategii negocjacyjnej dostosowanej do danej sytuacji. Należy podkreślić, że nie obowiązuje jedna skuteczna metoda negocjacyjna, która zapewni nam sukces w każdym przypadku. Osoby z którymi negocjujemy, są różne, mają też różne potrzeby w zależności od czasu i miejsca.

Podjmując określone działania, reagując na różne sytuacje i dokonując wyborów, wyznaczamy sobie zwykle pewne cele, które zmuszają nas do poszukiwania sposobów na zaspokojenie naszych potrzeb. Mogą być one powiązane z potrzebami innych ludzi. Ogromne znaczenie w trakcie negocjacji ma umiejętność realizacji zarówno potrzeb fizjologicznych jak i psychicznych, które często są powiązane ze stanowiskami negocjacyjnymi i reakcjami stron.

W negocjacjach można wykorzystać różne sposoby na przekonanie drugiej strony do swoich racji. Wywieranie presji, stosowanie groźby czy szantaży sprawia, że czujemy się zobligowani do wykonania jakiejś czynności w obawie przed utratą czegoś, na czym nam zależy. Prawie wszystkie poważniejsze negocjacje w historii ludzkości odbywały się pod presją siły i pod groźbą utraty posiadanych przywilejów. Obecnie takie argumenty są coraz rzadziej akceptowane, jakkolwiek nadal zdarza się, że negocjatorzy korzystają z różnych form presji i groźb np. sankcji, które mają na celu utrzymanie pewnego przyjętego porządku.

Wynik takich negocjacji musi zakładać ciągłą kontrolę wykonywanych zadań pod rygorem kolejnych kar i sankcji, gdyż osoby zmuszane do przyjęcia pewnych ustaleń zwykle przy najbliższej okazji, próbują uwolnić się spod narzuconej presji, nie dostosowując się do przyjętych zasad. Dlatego też, negocjacje oparte na presji są bardzo kosztowne również dla strony uprzywilejowanej.

W związku z wysokimi kosztami negocjacji które bazują na presji groźbie i szantażu istnieją również inne bardziej wyrafinowane formy negocjacji, oparte na kłamstwie i manipulacji. Takie kłamstwo nawiązuje zwykle do istotnych potrzeb manipulowanej osoby i pozornie je zaspokaja. Inne sposoby manipulacji w pewnym sensie programują określone reakcje lub skojarzenia manipulowanego człowieka, tak żeby nie był świadomy skąd się wzięły. Dopóki ludzie mają potrzeby, zawsze będą w większym lub mniejszym stopniu podatni na różnego rodzaju manipulacje. Warto się zatem zastanowić nad swoimi potrzebami i nauczyć się je identyfikować aby podczas negocjacji mieć

Jak przeprowadzać negocjacje?

możliwość ich zaspokojenia. Sama znajomość tych potrzeb może uchronić nas przed manipulacją.

Można też negocjować przekazując pewne informacje niewerbalnie – poprzez najróżniejsze gesty, zachowania, a nawet ciszę. Wiele sygnałów istotnych dla negocjacji można wyczytać również z zachowania, sposobu poruszania się, mimiki i gestykulacji negocjatora, a także na podstawie tego jak ubiera się, jak prowadzi samochód czy jakimi przedmiotami się otacza. Wielu wskazówek dotyczących naszego adwersarza dostarcza nam otoczenie, które ukształtował, wyraża ono bowiem jego osobowość.

Przygotowanie do negocjacji

Aby skutecznie negocjować, należy przygotować się do spotkania zarówno merytorycznie jak i psychologicznie. Warto zatem wziąć pod uwagę różne zaskakujące sytuacje, które mogą się wydarzyć oraz nastawić się psychicznie na najbardziej nieprzewidywalne okoliczności i scenariusze. Merytoryczne przygotowanie się polega na zdobyciu wyczerpujących informacji o meritum sprawy. Jest to bardzo ważne, gdyż pozwala formułować sensowne argumenty i kontrargumenty, które pomogą nam przekonać drugą stronę do naszych racji. Niemniej mając do dyspozycji nawet mnóstwo gotowych argumentów, możemy ponieść porażkę gdyż mogą one nie być zgodne z potrzebami drugiej strony. Często ludzie wyobrażają sobie, że w trakcie negocjacji zdołają pozyskać przychyłność drugiej strony, tymi samymi argumentami, które by ich

przekonały. Nic bardziej mylnego. Dużą rzadkością jest wykorzystanie tylko argumentów podczas negocjacji i zakończenie ich sukcesem. Argumenty i kontrargumenty są jednak jak najbardziej istotne. Warto dowiedzieć się o przedmiocie sporu jak najwięcej i zdobyć przydatne informacje o instytucji oraz reprezentujących ją osobach.

Nasz umysł jest układem skomplikowanym, a jego działanie zależy od wielu czynników, dlatego też cechuje go zmienność, elastyczność, umiejętność dostosowywania się do okoliczności i zdolność do rozwijania się. Nasz umysł może być w specyficzny sposób „programowany” jednak ten proces zachodzi zupełnie inaczej niż w przypadku komputerów, które oddzielnie zapisują i przetwarzają je algorytmy.

W przypadku naszego mózgu sposób przetwarzania informacji formuje się samoistnie ze względu na specyficzne mechanizmy skojarzeniowe funkcjonujące w naszym umyśle. Nasz umysł wykorzystuje kilka dosyć prostych właściwości składających się na proces zapamiętywania a ilość powiązanych ze sobą neuronów umożliwia jego sprawne funkcjonowanie. Jedną z tych właściwości jest podobieństwo, które sprawia, że podobne do siebie dane są wiązane są sobą w procesach kojarzenia. Kolejną ważną właściwością, która pozwala nam się uczyć jest następstwo. Jeśli w procesie kojarzenia coś następuje bezpośrednio po czymś, w mózgu uaktywniają się neurony umożliwiając

Jak przeprowadzać negocjacje?

skojarzenie następujących po sobie informacji. Naszym umysłem steruje też cała masa hormonów i enzymów wytwarzanych przez ciało jak i dostarczanych do organizmu z zewnątrz.

Jak poprowadzić negocjacje aby zakończyły się sukcesem?

Wbrew pozorom w trakcie negocjacji nie powinniśmy jedynie dążyć do osiągnięcia postawionego sobie celu negocjacyjnego, gdyż może się to okazać dla nas zgubne. Negocjacje są pewną formą gry intelektualnej, w której trzeba wziąć pod uwagę wiele czynników, a czasem dokonać różnorodnych zmian, żeby dojść zwycięsko do końca tej gry. Jeśli będziemy brać pod uwagę jedynie własny cel negocjacyjny, a druga strona będzie przeciwna jego osiągnięciu to okaże się że bez zastosowania form presji zakończą się one fiaskiem. Jeżeli weźmiemy jednak pod uwagę nie tylko nasz cel, lecz także kryjące się za nim nasze potrzeby oraz potrzeby drugiej strony to może się okazać, że znajdziemy lepsze rozwiązanie, korzystne dla obu stron. Zanim przystąpimy do negocjacji warto na podstawie swoich potrzeb i interesów określić własne cele negocjacyjne w postaci konkretnych propozycji i stanowisk. Konieczne jest też rozważenie różnych rozwiązań w przypadku, gdyby nie udało nam się osiągnąć porozumienia. Daje nam to też możliwość określenia momentu, w którym warto przerwać negocjacje i wybrać inną opcję. Mając sprecyzowane stanowisko warto przedstawić je w formie propozycji i pytań, ponieważ bardzo rzadko są akceptowane odgórnie narzucone gotowe rozwiązania. Umiejętność formułowania pytań jest istotna. Zapewnia nam bezpieczeństwo, możliwość zweryfikowania swojego nastawienia do

adwersarza lub przyjęcia innej interpretacji jego stanowiska. O naszym sukcesie w negocjacjach może decydować bardzo wiele czynników, które są związane nie tylko z osiągnięciem postawionego celu lecz także z wieloma innymi naszymi potrzebami. Czasami pomimo postawionego sobie celu negocjacyjnego możemy być nadal niezadowoleni. Może to być np. zakończenie negocjacji pozornym sukcesem kiedy nie zaspokoiliśmy innych swoich istotnych potrzeb lub kiedy zostały one pogłębione do tego stopnia, że odebrały nam całą przyjemność z osiągniętego celu.

W skrócie możemy podsumować, iż celem negocjacji jest zaspokojenie rzeczywistych potrzeb oraz osiągnięcie satysfakcji. Decydujące o sukcesie lub porażce w negocjacjach jest uwzględnianie różnorodności potrzeb i czynników środowiskowych w określonej sytuacji. Aby uniknąć manipulacji wato umieć nazwać wszystkie swoje potrzeby i lęki, gdyż to one wykorzystuje się do manipulacji. Nasz styl negocjacji powinien być zgodny z naszą osobowością, tak byśmy mogli osiągnąć sukcesy które przyniosą nam radość i zadowolenie.

Michał Wnęk

CDR O/Kraków

Rozwój działalności gospodarczej przy wykorzystaniu środków z PROW

Jesteśmy w okresie nowego rozdania środków w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Nowy PROW budzi ogromne oczekiwania. Jest wyzwaniem zarówno dla wdrażających jak i dla potencjalnych beneficjentów. Instytucje wdrażające powinny zadbać o to, aby jak najlepiej rozdysponować dostępne środki, tak by trafiły one do osób najbardziej potrzebujących wsparcia oraz by nie zostały zmarnowane.

Niestety wiąże to się z wieloma utrudnieniami, wynikającymi choćby ze spełnienia określonych kryteriów, które w niektórych przypadkach mogą okazać się dla beneficjentów odstrasżające. Przykładem może tu być działanie „Premia na rozpoczęcie działalności pozarolniczej”, gdzie będzie można skorzystać z premii o wysokości 100 000 złotych. Niestety, w tym celu trzeba będzie zamienić Kasę Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego na Zakład Ubezpieczeń Społecznych, co dla wielu rolników może okazać się nieopłacalne (zwłaszcza biorąc pod uwagę niejasności co do przyszłej emerytury, kiedy ktoś ma za sobą składki płacone zarówno w KRUS oraz ZUS). Z kolei dla beneficjentów ważne jest to, aby pozyskane przez nich środki w istotny sposób przyczyniły się do rozwoju gospodarstw oraz poprawienia własnej sytuacji materialnej. Poprzedni Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013 przyczynił się do tego. Czy tym razem będzie podobnie?

Kiedy już podejmiemy decyzję o założeniu działalności gospodarczej musimy się zastanowić gdzie będziemy opłacać składki ubezpieczeniowe. Czy będzie to Kasa Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego (w skrócie KRUS) czy Zakład Ubezpieczeń Społecznych (w skrócie ZUS). Jeżeli jesteśmy rolnikami lub domownikami opłacającymi

składki KRUS to podejmując działalność gospodarczą, nadal możemy płacić składkę kwartalną, tyle że w podwójnej wysokości, co i tak jest niezwykle korzystne. Jeśli nie jesteśmy rolnikami lub nie spełniamy określonych warunków (które poniżej), będziemy musieli opłacać składkę ZUS, gdzie podstawa obecnie wynosi 1034,08 (stan na czerwiec 2015), bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego. Plusem są jednak pewne preferencje dla nowych przedsiębiorców.

Zgodnie z artykułem 5a ustawy z dnia 20 grudnia 1990 roku o ubezpieczeniu społecznym rolników osoba podlegająca przez okres 3 lat nieprzerwanie i w pełnym zakresie ubezpieczeniu jako rolnik lub domownik podlega nadal temu ubezpieczeniu w okresie prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej lub współpracy przy prowadzeniu tej działalności, jeżeli spełnia jednocześnie następujące warunki:

- złożyć w terminie dwóch tygodni od rozpoczęcia działalności gospodarczej w siedzibie regionalnej KRUS oświadczenie o kontynuowaniu ubezpieczenia
- nadal prowadzić działalność rolniczą
- nie jest pracownikiem i nie pozostaje w stosunku służbowym

Rozwój działalności gospodarczej przy wykorzystaniu środków z PROW

- posiadać co najmniej 1 ha przeliczeniowy
- kwota należnego podatku dochodowego za poprzedni rok podatkowy od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej, jeśli działalność taka była prowadzona nie przekracza kwoty 3166

Kwota podatku wymieniona w punkcie piątym podlega corocznej waloryzacji według wskaźników określanych corocznie w ustawie budżetowej.

Jeżeli chodzi o płatności to podobnie jak przy zwykłym ubezpieczeniu powinny być one dokonywane kwartalnie. Wysokość składek dla osoby prowadzącej własną działalność gospodarczą to podwójność opłacanej przez rolnika stawki.

Składka kwartalna na ubezpieczenie społeczne w II kwartale 2015 roku wynosiła dla:

Rolnika prowadzącego gospodarstwo rolne:

- do 50 ha – 390 zł
- powyżej 50 ha do 100 ha – 708 zł
- powyżej 100 ha do 150 ha – 1 023 zł
- powyżej 150 ha do 300 ha – 1 341 zł
- powyżej 300 ha – 1 659 zł

Domownika (niezależnie od powierzchni gospodarstwa rolnego) – 390 zł

Składka kwartalna na ubezpieczenie społeczne w II kwartale 2015 roku wynosiła dla:

Rolnika prowadzącego pozarolniczą działalność gospodarczą:

- do 50 ha – 654 zł
- powyżej 50 ha do 100 ha – 972 zł
- powyżej 100 ha do 150 ha – 1 287 zł

- powyżej 150 ha do 300 ha – 1 605 zł
- powyżej 300 ha – 1 923 zł

Domownika (niezależnie od powierzchni gospodarstwa rolnego) - 654 zł

Przedstawione powyżej składki są niezwykle korzystne w porównaniu ze składkami, które muszą płacić comiesięczne osoby, nieubezpieczone w KRUS. Składka w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego dla osoby posiadającej gospodarstwo rolne o wielkości do 50 ha lub domownika wynosi obecnie 218 złotych miesięcznie. Niestety nie każdy mieszkaniec wsi może prowadzić działalność gospodarczą opłacając tak korzystne składki. Niespełnienie wymienionych wyżej warunków, sprawia, że konieczne będzie ubezpieczenie się w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych.

Wymóg prowadzenia działalności gospodarczej będąc ubezpieczonym w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych, a tym samym rezygnacja z KRUS jest jednym z warunków działania „Premia na rozpoczęcia działalności pozarolniczej”, gdzie kwota wsparcia wynosi 100 tys. zł. Program szczegółowo zostanie opisany w rozdziale IV. Także w działaniu „Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa”, kiedy zdecydujemy się przekazać lub sprzedać nasze gospodarstwo, musimy być świadomi, że obligujemy się do zmiany ubezpieczenia z KRUS na ZUS. Jest to o tyle ważne, że preferencyjne warunki jakie daje nam KRUS zostaną anulowane, a koszty składek ubezpieczeniowych stanowiąc będą kwoty, które mogą zadecydować o opłacalności przedsiębiorstwa.

Składki na ubezpieczenie społeczne dla przedsiębiorców prowadzących pozarolniczą

Rozwój działalności gospodarczej przy wykorzystaniu środków z PROW

działalność gospodarczą w roku 2015 wynoszą:

- 1034,08 zł – bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego oraz
- 1092,28 zł – z dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym.

Powyższe kwoty pokazują nam jaka jest różnica pomiędzy opłacaniem składek ubezpieczeniowych przy prowadzeniu działalności gospodarczej w KRUS oraz w ZUS. Aby kwota składek ZUS nie odstraszała przyszłych przedsiębiorców, istnieją ulgi dla otwierających nowe firmy. Osoby, które zamierzają po raz pierwszy podjąć działalność gospodarczą lub nie prowadziły działalności gospodarczej przez ostatnie 5 lat, mogą skorzystać z ulgi, dzięki której w ciągu pierwszych 24 miesięcy od dnia rozpoczęcia działalności będą płaciły znacznie niższe składki. W 2015 roku składki te wynoszą odpowiednio:

- 433,34 zł – bez dobrowolnego ubezpieczenia chorobowego oraz
- 446,20 zł – z dobrowolnym ubezpieczeniem chorobowym

Inną opcją, która pozwala na mniejsze płacenie składek do ZUS, jest prowadzenie działalności gospodarczej przez osobę, która jednocześnie jest zatrudniona na umowę o pracę. Jest to jak najbardziej dozwolone. Co więcej jeśli pensja

pracownika jest wyższa od wynagrodzenie minimalnego (1750 zł brutto w 2015 roku), to można opłacać tylko kwotę ubezpieczenia zdrowotnego, którego kwota wynosi obecnie 279,41 zł.

W celu jeszcze lepszego pokazania zalet prowadzenia własnej działalności gospodarczej będąc ubezpieczonym w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego przedstawiony zostanie odpowiedni przykład. Kowalski, Nowak, Wiśniewski i Dąbrowski mieszkają na wsi i zamierzają podjąć własną działalność gospodarczą. Kowalski jest rolnikiem, ma 10 ha gospodarstwo, nigdzie nie pracuje. Nowak jest właścicielem niewielkiego gospodarstwa rolnego o powierzchni 0,9 ha i również pozostaje bez pracy. Przez ostatnie 5 lat nie prowadził żadnej działalności. Wiśniewski ma także niewielkie gospodarstwo o powierzchni 0,8 ha i także jest osobą bezrobotną, z tym że prowadził już działalność gospodarczą, którą zawiesił rok temu. Natomiast Dąbrowski ma 5 ha gospodarstwo, ale poza tym jest zatrudniony na umowę o pracę i zarabia 2 000 zł brutto.

Poniższa tabela pokazuje gdzie będą oni opłacali składki na ubezpieczenie społeczne (KRUS czy ZUS), ile będą one wynosiły miesięcznie, rocznie i w perspektywie 5 lat (warunek prowadzenia działalności gospodarczej przez ten okres znajduje się

Tabela 4. Wyliczenie składek przy prowadzeniu działalności gospodarczej według różnych wariantów. (opracowanie własne)

Nazwisko	Wielkość gospodarstwo w ha	Status na rynku pracy	Ubezpieczony w	Wysokość składek miesięcznych w zł	Wysokość składek po 1 roku w zł	Wysokość składek po 2 latach w zł	Wysokość składek po 5 latach w zł
Kowalski	10	Rolnik	KRUS	218	2 616	5 232	13 080
Nowak	0,9	Bezrobotny	ZUS	433,34(dwa lata) i 1034,08(potem)	5 200,08	10 400	47 627,04
Wiśniewski	0,8	Bezrobotny	ZUS	1 034,08	12 408,96	24 818	62 045
Dąbrowski	5	Zatrudniony	ZUS	279,41	3 352,92	6 706	16 745

Rozwój działalności gospodarczej przy wykorzystaniu środków z PROW

w działaniach Programu Rozwoju Obszarów wiejskich).

Jak pokazują wyliczenia dokonane w powyższej tabeli, opłacanie składek prowadząc działalność gospodarczą w Kasie Rolniczego Ubezpieczenia Społecznego jest zdecydowanie najkorzystniejszą opcją. Następne miejsce zajmuje prowadzenie działalności gospodarczej, przy jednoczesnym zatrudnieniu na pełnym etacie. Skorzystanie z dwuletniej ulgi kiedy po raz pierwszy prowadzimy firmę także daje spore oszczędności (ponad 14 tys. zł w ciągu 5 lat). Powyższe wyliczenia, chociaż stanowią tylko przykład, pozwalają zobrazować wysokość składek jakie będziemy płacić zakładając własną działalność gospodarczą. Różnica pomiędzy prowadzeniem działalności w KRUS, a opłacaniem pełnych składek w ZUS to prawie 10 tys. zł w ciągu roku i aż 50 tys. zł w okresie 5 lat. W związku z tym warto zastanowić się czy zamiast skorzystania z premii na 100 tys. zł, z której ponad połowę będziemy musieli przeznaczyć na opłacenie składek w ZUS, lepiej nie zrezygnować z dotacji i otworzyć działalność w KRUS mając większą swobodę w prowadzeniu działalności (brak konieczności ścisłej

realizacji biznes planu). Na koniec jeszcze jedna ważna, uwaga. Otóż działalność gospodarcza może być prowadzona w ramach KRUS jeśli rolnik, domownik, nie przekroczy tzw. rocznej kwoty granicznej od przychodów z pozarolniczej działalności gospodarczej. Za rok 2014 kwota ta wynosi 3166 zł. Jest ona niczym innym jak podatkiem dochodowym z działalności gospodarczej, którego przekroczenie skutkuje ustaniem ubezpieczenia w KRUS i koniecznością przejścia do ZUS. Do 31 maja każdego roku kalendarzowego rolnik ma obowiązek złożyć zaświadczenie w KRUS, że kwota należnego podatku dochodowego za rok ubiegły nie przekroczyła ustalonej corocznie kwoty granicznej.

Grzegorz Patola

CDR O/Kraków

W kolejnej części przedstawione zostaną dane statystyczne dotyczące działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” z PROW 2007-2013 dotyczące województwa małopolskiego

Kontrole w firmie

Oczywiście kontrole nie są niczym przyjemnym i żaden przedsiębiorca ich nie lubi. Ale to nie jest od razu powód do zmartwień. W Polsce istnieją miliony firm, które normalnie prowadzą działalność, rozwijają się i nie są niszczone przez urzędników. Kto może kontrolować firmę?

Obecnie w Polsce jest kilkadziesiąt organów, które mogą kontrolować przedsiębiorstwa. Począwszy od prokuratury i CBA przez Urząd Kontroli Skarbowej oraz Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów a skończywszy na kontroli prezydenta miasta w którym zarejestrowana jest firma. W praktyce jednak osoby prowadzące działalność gospodarczą najczęściej spotykają się z kontrolą z:

- Urzędu Skarbowego- kontrola polega na sprawdzeniu prawidłowego rozliczania się z fiskusem
- Urzędu Kontroli Skarbowej – zajmuje się nie tylko podatkami, lecz także np. wydawaniem środków z dotacji unijnych, posiada szersze uprawnienia niż kontrola z urzędu skarbowego
- ZUS – sprawdza opłacane składki za siebie pracowników.
- Państwowa Inspekcja Pracy – może sprawdzić każdego przedsiębiorcę, również takiego który nie zgłosił zatrudnienia pracowników. Kontrolerzy sprawdzają legalność zatrudnienia, przestrzeganie prawa pracy i przepisów BHP.
- - Państwowa Inspekcja Sanitarna – sprawdza czy firma przestrzega przepisów sanitarnych i zdrowotnych.

- Urząd Ochrony Konkurencji i Konsumentów – sprawdza przede wszystkim czy firma nie ma monopolu oraz czy jej regulaminy nie naruszają praw konsumentów.
- Państwowa Inspekcja Pracy – podlega UOKiK a jej zadaniem jest kontrolowanie produktów pod względem bezpieczeństwa.

• Inspektorzy wkraczają do firm jeżeli sami zauważą, że przedsiębiorca popełnił wykroczenie, firma poprosi o jakąś ulgę, pojawi się donos, albo jeśli zostało to zapisane w planie pracy urzędu. Urzędy

przygotowują roczne plany kontroli, w których określają na jaki typ firm w danym roku będą zwracać szczególną kontrolę.

Prawa przedsiębiorcy

Przepisy prawa ograniczają czas w którym urzędy mogą sprawdzać przedsiębiorców. Według ustawy o swobodzie działalności gospodarczej w ciągu roku kontrole w mikrofirmach czyli tych do 9 pracowników nie mogą trwać dłużej niż 12 dni natomiast w małych firmach (10-49 pracowników) nie dłużej niż 18 dni. Ale prawo zezwala na wyjątki od tej zasady więc w praktyce może wyglądać to bardzo różnie. Z zasady firma powinna zostać poinformowana o kontroli minimalnie 7 a maksymalnie 30 dni przed

Kontrole w firmie

wkroczeniem inspektorów. Kontrolerzy muszą się wylegitymować i pokazać upoważnienie, w którym jest wyraźnie określony zakres kontroli. W niektórych sytuacjach mogą pojawić się bez uprzedzenia i wtedy stosowne upoważnienia muszą donieść do trzech dni od kontroli. Dzieje się tak gdy istnieje podejrzenie, że firma może próbować niszczyć dowody, sprawa jest związana z zagrożeniem zdrowia lub życia, kontrola dotyczy nieujawnionych źródeł przychodów lub sprawdzenia zasadności zwrotu podatku VAT przed terminem.

Przed rozpoczęciem kontroli przedsiębiorca ma prawo wnieść sprzeciw wobec jej prowadzenia w ciągu trzech dni. Może się także sprzeciwić pewnym czynnościom inspektorów. Wówczas muszą oni przerwać pracę i poczekać na rozpatrzenie sprzeciwu. Jeśli ten zostanie podtrzymany muszą zakończyć kontrolę, a jeżeli zostanie odrzucony wracają do pracy.

Przeprowadzana kontrola musi mieć swój zakres. Powinien on być wyraźnie określony w upoważnieniu które pokazują inspektorzy. Przedsiębiorca musi udzielić im informacji związanych z zakresem kontroli. Nie ma jednak obowiązku mówić o innych sprawach i lepiej tego nie robić nawet z dobrej woli. Jeśli fiskus pyta o VAT w latach 2011-2012 przedsiębiorca musi pokazać dokumenty które dotyczą podatku VAT w tym okresie. Ale nie ma obowiązku udzielać informacji o rozliczeniach VAT-u z 2010 roku.

Kontrole kończą się spisaniem protokołu który podpisują inspektorzy i kontrolowany. Jeśli właściciel ma wątpliwości co do treści, może wnieść zastrzeżenia lub go nie podpisywać. Brak podpisania dokumentu nie oznacza że kontrola się nie odbyła albo że jej ustalenia są

nieważne. Kontrolowany który odmówił odebrania protokołu, może się przez to pozbawić możliwości odniesienia się do jego treści w dalszym postępowaniu. W przypadku odmowy podpisania protokołu inspektorzy sporządzają stosowną adnotację. Zgodnie z prawem w tym samym czasie w firmie może odbywać się tylko jedna kontrola.

Kontrole urzędu skarbowego

Kontrole przeprowadzane są na dwa sposoby: poprzez czynności sprawdzające oraz poprzez kontrolę podatkową. Czynności sprawdzające fiskus stosuje przy drobniejszych sprawach – jeśli podatnik spóźnia się z zapłatą albo złożeniem deklaracji podatkowej, gdy są wątpliwości co do poprawności dokumentów podatkowych złożonych w urzędzie, występują jakieś drobne błędy rachunkowe albo urząd chce się upewnić, że podatnik kupił właśnie takie wyposażenie jakie wykazał w papierach. Czynności sprawdzające mają mniej formalny przebieg. Czasami sprowadzają się do jednego telefonu.

Kontrola podatkowa

Kontrolę podatkową urząd skarbowy stosuje żeby sprawdzić, czy firma rzeczywiście wypełnia obowiązki podatnika. To szczególnie rodzaj postępowania. Dotyczące go przepisy znajdują się w Ordynacji podatkowej. Kontrola ma bardziej formalny charakter niż czynności sprawdzające. Minimum siedem dni przed rozpoczęciem kontroli urząd musi zawiadomić o niej podatnika pisemnie. W zawiadomieniu o zamiarze przeprowadzenia kontroli powinna być zawarta informacja czego kontrola będzie dotyczyć. Dzięki temu przedsiębiorca ma czas aby się przygotować i ewentualnie uzupełnić dokumentację.

Zawiadomienie o przeprowadzeniu kontroli jest ważne 30 dni

Kontrole w firmie

po upływie tego czasu urzędnicy nie mogą już wkroczyć do firmy na podstawie tego dokumentu ale urząd może wystawić kolejne. Jeżeli natomiast fiskus podejrzewa popełnienie przestępstwa ma prawo przeprowadzić kontrolę bez wcześniejszego zawiadomienia. Przedsiębiorca musi mieć książkę kontroli, a urzędnicy mają obowiązek dokumentować całą kontrolę w protokole. Kontrolowany musi umożliwić inspektorom wykonywanie ich pracy ale jednocześnie ma prawo być obecny przy czynnościach kontrolnych lub wyznaczyć pełnomocnika.

Postępowanie podatkowe

Jeśli w trakcie kontroli podatkowej urząd skarbowy wykryje, że przedsiębiorca płacił za małe podatki albo nie płacił ich w ogóle, wszczyna tzw. postępowanie podatkowe. To odrębny rodzaj postępowania administracyjnego, w którego trakcie urząd ustala rzeczywistą wysokość podatku do zapłacenia. Postępowanie podatkowe nie musi być poprzedzone kontrolą. Podczas tego postępowania organ może też wszcząć kontrolę podatkową w celu ustalenia pewnych okoliczności bezpośrednio u podatnika. Rozpoczyna się ono po doręczeniu przedsiębiorcy stosownego postanowienia i składa się z czterech faz:

- Postępowanie wyjaśniające-na tym etapie urząd ustala okoliczności uzasadniające wymierzenie i ściągnięcie podatku.
- Określenie istnienia i wysokości obowiązku podatkowego
- Wydanie decyzji dotyczącej zobowiązania podatkowego –decyzja musi być dostarczona

na piśmie

-Postępowanie odwoławcze — jeśli przedsiębiorca uważa decyzję urzędników za błędną może się od niej odwołać. Ma na to 14 dni.

Kontrola z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

Przebiega podobnie jak kontrola z urzędu skarbowego. Przedsiębiorstwo musi otrzymać zawiadomienie o planowanej kontroli 7-30 dni przed jej rozpoczęciem. Sama kontrola kończy się spisaniem protokołu a przedsiębiorca ma prawo odwołać się od decyzji. Inspektorzy ZUSu częściej wizytują te firmy które zatrudniają pracowników. W firmach jednoosobowych pojawiają się tylko w wyjątkowych przypadkach.

Inspektorów będzie interesowało czy zostały zgłoszone do ubezpieczenia

społecznego i zdrowotnego wszystkie pracujące osoby, czy dobrze została wyliczona wysokość składek, czy zostały terminowo opłacone, czy dobrze zostają wypłacane świadczenia pracownicze. Jeśli ZUS wykryje nieprawidłowości może ukarać przedsiębiorcę począwszy od nałożenia na niego grzywny lub odsetek karnych przez ściągnięcie długu z jego majątku, a skończywszy na zawiadomieniu prokuratury o popełnieniu

Kontrole w firmie

przestępstwa czy złożeniu wniosku o upadłość firmy.

Korzyści z kontroli

Kontrole pozwalają wyłapać nieuczciwych właścicieli firm którzy z premedytacją oszukują państwo. Jeżeli jedna osoba prowadzi uczciwie firmę a jej konkurent już nie bo np. opłaca niskie stawki za pracowników lub zatrudnia ich na czarno to ma niższe koszty dzięki czemu może zaoferować niższe ceny. Prowadzi to do tego że klienci przyjdą właśnie do niego.

W roku 2014 inspektorzy PIP przeprowadzili 90,1 tys. kontroli, czyli o 2,1 tys. więcej niż założono w planie pracy przyjętym na 2014 r. Łącznie objęto kontrolami ponad 72,7 tys. pracodawców i innych podmiotów, na rzecz których świadczyło pracę 3,7 mln osób. W związku ze stwierdzonymi w czasie kontroli naruszeniami przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, inspektorzy pracy wydali ponad 318,3 tys. decyzji (w 2013 r. – 314,5 tys.). Najwięcej z nich dotyczyło problematyki przygotowania pracowników do pracy (m.in. szkoleń bhp, badań lekarskich, uprawnień kwalifikacyjnych) – 16%, stanowisk i procesów pracy oraz maszyn i urządzeń technicznych – po 12%. Okręgowi inspektorzy pracy wydali 16 (w 2013 r. – 18) decyzji nakazujących zaprzestanie prowadzenia działalności (5) bądź działalności określonego rodzaju (11). Najczęściej dotyczyły one małych zakładów o zatrudnieniu do 49 pracowników, z których ponad połowa zatrudniała do 9 pracowników. Większość

zakładów (14) stanowiła własność prywatną. Łączne zatrudnienie w kontrolowanych podmiotach wyniosło 2,8 tys. pracowników. Decyzje zaprzestania prowadzenia działalności lub działalności określonego rodzaju dotyczyły pracy 93 osób. Decyzje nakazujące zaprzestanie prowadzenia działalności bądź działalności określonego rodzaju wydawane są w szczególnych okolicznościach - jeśli naruszenia przepisów zagrażają życiu lub zdrowiu pracowników, osób fizycznych wykonujących pracę na innej podstawie niż stosunek pracy, w tym osób wykonujących na własny rachunek działalność gospodarczą, a jednocześnie mają charakter trwał i niemożliwy do zmiany innymi decyzjami inspektora pracy. Oprócz decyzji z zakresu bezpieczeństwa pracy inspektorzy wydali w roku sprawozdawczym prawie 8,1 tys. decyzji nakazujących wypłatę wynagrodzeń lub innych świadczeń ze stosunku pracy (w 2013 r. – 10,6 tys.). Decyzje te dotyczyły należności dla 95,4 tys. pracowników, na łączną kwotę 171,4 mln zł.

Michał Wnęk
CDR O/Kraków

Osoba współpracująca przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej

Prowadząc jednoosobową działalność przedsiębiorcy zdarza się korzystać z pomocy rodziny. Taka pomoc jednak nie pozostaje bez echa w kwestiach ubezpieczeń ZUS i podatkach. Korzystając w prowadzonej działalności z pomocy małżonka czy innego członka rodziny zamieszkującego w jednym gospodarstwie domowym, przedsiębiorca powinien się liczyć z obowiązkami, jakie nakładają na niego przepisy w takiej sytuacji. Kim jest osoba współpracująca?

Zgodnie z przepisami ZUS za osobę współpracującą uważa się małżonka, dzieci własne lub dzieci drugiego małżonka i dzieci przysposobione, rodziców macochę i ojczyma pozostających we wspólnym gospodarstwie domowym i współpracujących przy prowadzeniu działalności. Za osoby współpracujące nie uznaje się tymczasem brata lub siostry. Bez względu zatem, czy członek rodziny współpracuje w działalności na podstawie umowy o pracę, czy też pomaga nieodpłatnie, dla celów ZUS uważany jest za osobę współpracującą.

Pomoc w działalności osoby współpracującej wiąże się z obowiązkiem objęcia jej ubezpieczeniem ZUS. Pomagającego w działalności męża należałoby zatem zarejestrować w Zakładzie Ubezpieczeń Społecznych (osobom współpracującym przydzielono kod ubezpieczenia ZUS 05 11). Zasady opłacania składek osób współpracujących nie zawsze są jednak takie jak przy innych zatrudnianych pracownikach.

Nie jest osobą współpracującą członek rodziny zatrudniony w celu przygotowania zawodowego

Ubezpieczenie osób współpracujących, z którymi przedsiębiorca zawarł umowę o pracę, ustala się na takich samych zasadach jak

ubezpieczenie przedsiębiorcy. Jednak, na co należy zwrócić szczególną uwagę - pomagający członkowie rodziny nie mogą korzystać z preferencyjnych stawek ZUS.

Oznacza to, że przedsiębiorca rozpoczynający działalność, opłacający "mały ZUS", któremu pomaga małżonek jest zobowiązany za małżonka odprowadzać składki w pełnej wysokości. Za siebie natomiast przedsiębiorca wciąż opłaca

składki preferencyjne. Pomoc osoby współpracującej nie powoduje więc braku możliwości opłacania składek preferencyjnych za samego przedsiębiorcę. Składki ubezpieczeniowe za osobę współpracującą w całości finansuje i opłaca przedsiębiorca ze środków firmowych. Osoba współpracująca nie ponosi zatem w związku z zatrudnieniem żadnych kosztów.

Obowiązek odprowadzenia składek ZUS za osobę współpracującą wystąpi również wówczas, gdy członek rodziny nie pobiera wynagrodzenia za świadczoną pomoc. Nieodpłatna pomoc osoby (małżonka, dzieci, rodziców) zamieszkującej w jednym gospodarstwie domowym wywołuje również obowiązek odprowadzania za tę osobę składek ZUS. W takiej sytuacji mamy bowiem do czynienia z tzw. umową dorozumianą, co

Osoba współpracująca przy prowadzeniu pozarolniczej działalności gospodarczej

oznacza że została sporządzona ustnie i członkowie rodziny zgodzili się świadczyć nieodpłatną pomoc w działalności. Oczywiście w przypadku nieodpłatnej pomocy małżonka nie wystąpi opodatkowanie podatkiem od wynagrodzeń ale składki ZUS w wymiarze jaki obowiązuje osobę współpracującą należy również w takim przypadku odprowadzać. Wysokość składki będzie taka, jak w przypadku składek przedsiębiorcy, oczywiście z pominięciem możliwości korzystania z preferencyjnego ZUS. Dodatkowo w sytuacji gdy małżonek oprócz pomagania w działalności gospodarczej jest zatrudniony przez inny podmiot, gdzie jego wynagrodzenie jest wyższe lub równe minimalnemu i odprowadzane są z tego tytułu składki ZUS to w związku z pomaganiem w działalności małżonka będzie jedynie obowiązek odprowadzania składki zdrowotnej.

Przy nieodpłatnej pomocy małżonka przedsiębiorca może mieć wątpliwości czy nie powstanie z tego tytułu przychód z nieodpłatnych świadczeń. Owszem powstanie przychód ale jest on zwolniony z opodatkowania. Dlatego też nie ma obowiązku wykazywania nieodpłatnej pomocy małżonka (nie zatrudnionego na umowę) jako przychodu w działalności gospodarczej.

Nieco inaczej w przypadku odprowadzania składek ZUS za osobę współpracującą wygląda sytuacja, w której członek rodziny zatrudniany jest na umowę zlecenie, o określonej wysokości wynagrodzenia. Wówczas już nie podlega on ubezpieczeniom w wymiarze takim jak przedsiębiorca, ale w takim jak inni pracownicy - czyli wyliczanym głównie na podstawie wielkości wynagrodzenia.

Osoba współpracująca - wynagrodzenie a koszt podatkowy

W przypadku, gdy w działalności przedsiębiorca zatrudnia osobę współpracującą, oprócz obowiązków związanych z opłacaniem składek ZUS należy pamiętać, że wynagrodzenie wypłacone osobie współpracującej nie będzie stanowiło kosztu podatkowego prowadzonej działalności. Jak bowiem mówi ustawa o podatku dochodowym od osób fizycznych: nie uznaje się za koszt podatkowy wartości własnej pracy podatnika, jego małżonka i małoletnich dzieci, a w przypadku prowadzenia działalności w formie spółki cywilnej lub osobowej spółki handlowej - także małżonków i małoletnich dzieci wspólników.

Wypłacając osobie współpracującej wynagrodzenie przedsiębiorca ma obowiązek jak w innych przypadkach odprowadzić z tego tytułu podatek dochodowy jak od wynagrodzeń innych pracowników. Jednak należy zauważyć, że wynagrodzenia pracowników mogą stanowić koszt a wynagrodzenie osoby współpracującej nie będzie już ujmowane w kosztach podatkowych firmy. Przedsiębiorcy korzystający z pomocy członków rodziny powinni zatem pamiętać o obowiązkach jakie z tego tytułu na nich ciąży. Zobowiązani są bowiem z tego tytułu odprowadzać składki społeczne, a w przypadku gdy pomoc członka rodziny jest odpłatna powinni również odprowadzać podatek od wynagrodzenia osoby współpracującej jak za każdego innego pracownika.

Mateusz Grojec

CDR O/Kraków

Umowa użyczenia - nie wszystko złoto, co się świeci

Umowa użyczenia to jedna z form transakcji, zawieranych także na rynku nieruchomości. Choć nie jest to forma popularna, warto się jej przyjrzeć m.in. dlatego, że część transakcji najmu zawierana jest jako użyczenie – by uniknąć płacenia podatku. Okazuje się jednak, że jest to rozumowanie błędne.

Użyczenie – najprościej rzecz ujmując – jest to oddanie rzeczy drugiej osobie do bezpłatnego użytkowania przez jakiś czas. Umowa najmu oraz umowa użyczenia podlegają pod tę samą kategorię umów cywilnoprawnych - regulujących używanie rzeczy. Różnice pomiędzy tymi dwoma rodzajami transakcji są niewielkie, ale istotne. Najważniejsza z nich to taka, że w przypadku użyczenia osoba, która uzyskuje prawo do korzystania z rzeczy nie płaci za to jej właścicielowi. Jeśli w umowie podana jest wysokość czynszu, mamy już wtedy do czynienia z najmem, a nie użyczeniem. Zgodnie z art. 710 k.c. przez umowę użyczenia użyczający zobowiązuje się zezwolić biorącemu w użyczenie, przez czas oznaczony lub nieoznaczony, na bezpłatne używanie oddanej mu w tym celu rzeczy. Przedmiotem użyczenia nie mogą być rzeczy zużywalne. Umowa użyczenia ze względu na jej bezpłatny charakter jest umową jednostronnie obowiązującą – nie funkcjonuje w niej element wzajemności, tak jak np. w umowie najmu (gdzie możliwość korzystania z rzeczy związana jest z płatnością czynszu). Co ważne – korzystający z mieszkania w ramach użyczenia – nie może oddać go w stanie pogorszonym i nie może

pobierać pożytków z rzeczy. Jeśli to robi, umowa przestaje mieć charakter użyczenia, natomiast staje się umową najmu lub dzierżawy. Użytkujący jest zobowiązany do pokrywania zwykłych kosztów, związanych z użytkowaniem rzeczy.

Nie ma prawa oddać jej osobie trzeciej. Jest to różnica z transakcją najmu, gdzie – jeśli umowa – milczy w tej sprawie – najemca może oddać np. mieszkanie do bezpłatnego użytkowania osobie trzeciej. W umowie użyczenia stanem wyjściowym (gdy nic nie jest w tej sprawie napisane) jest sytuacja, w której użytkujący nie ma takiego prawa.

Najważniejsza jednak różnica dotyczy odpłatności. Jak już powiedzieliśmy – umowa użyczenia jest transakcją bezpłatną. Ten stan rzeczy powoduje wiele nieporozumień. Zdarzają się transakcje, gdzie jedna strona udostępnia nieruchomość, zobowiązując jedynie do pokrywania normalnych kosztów eksploatacyjnych, czyli np. czynszu administracyjnego. Nazywają taką transakcję umową użyczenia, podczas gdy jest to w tym przypadku określenie błędne. Nawet w sytuacji, gdy strona użytkująca płaci jedynie za bieżące koszty, jest to już transakcja najmu

Umowa użyczenia - nie wszystko złoto, co się świeci

lub dzierżawy, a nie użyczenie. Tego typu niuanse są też powodem błędnych decyzji.

Zdarza się, że uczestnicy rynku nieruchomości sądzą, że zawrą z kontrahentem umowę użyczenia,

następnie dogadają się co do płatności „pod stołem” czynszu najmu i w ten sposób unikną opodatkowania. Nic bardziej mylnego.

Opodatkowanie użyczenia odbywa

się na tych samych zasadach, jak w przypadku najmu. Co więcej – może być nawet tak, że użyczający zapłaci większy podatek, niż gdyby zwyczajnie nieruchomość wynajął. Przepisy regulujące te kwestie zawiera art. 16 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych. Mówi on o tym, że za przychód z nieruchomości odstąpionych bezpłatnie w całości lub w części do używania uważa się wartość czynszową, która stanowiłaby równowartość czynszu, gdyby zawarto umowę najmu lub dzierżawy

nieruchomości. Chodzi o tzw. przychód statystyczny, który określa się na podstawie cen rynkowych. Łatwo przewidzieć, że określenie z góry stawki takiego czynszu może być wyższe, niż określiliby to sam właściciel,

decydując się na zwykły najem. W ten sposób więc może on zapłacić nawet wyższy podatek. Wyjątek od tej zasady stanowi sytuacja, w której oddajemy

w użyczenie mieszkanie osobom z kręgu najbliższej rodziny. W takiej sytuacji podatek nie jest naliczany. W związku jednak z obowiązkiem podatkowym warto dobrze zastanowić się nad sensownością zawierania transakcji użyczenia. Być może lepiej zdecydować się po prostu na formę najmu lub dzierżawy.

Mateusz Grojec

CDR O/Kraków

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Krakowie organizuje szkolenie internetowe pt.

„Ubezpieczenia i umowy w działalności gospodarczej prowadzonej na obszarach wiejskich i w rolnictwie”

Zainteresowanych prosimy o kontakt mailowy na adres:
m.grojec@cdr.gov.pl
m.wnek@cdr.gov.pl

Po co komu znak towarowy?

W obrocie gospodarczym powszechnie stosowane są znaki towarowe. Znaki towarowe oznaczają produkty lub usługi konkretnego przedsiębiorcy i dzięki nim można odróżnić produkty poszczególnych przedsiębiorców.

Znakiem towarowym mogą być m.in. hasło, słowo, rysunek, grafika, melodia, forma plastyczna, slogan, a nawet kształt produktu, jeżeli nie wynika on z samej jego natury technicznej. Siła znaku towarowego uzależniona jest od regularnego dostarczania przez przedsiębiorcę na rynek wysokiej klasy produktów, opatrzonych znakiem towarowym. Dzięki takiemu postępowaniu producenta tworzy się pozytywne skojarzenie produktu ze znakiem towarowym. Zaistnienie wśród klientów pozytywnego skojarzenia i jego utrzymanie stanowi o sile znaku towarowego. Znak towarowy ma również duże znaczenie przy ochronie przedsiębiorcy przed nieuczciwą konkurencją. Podrabianie przez inne firmy znaku towarowego innego przedsiębiorcy jest zabronione i stanowi czyn nieuczciwej konkurencji.

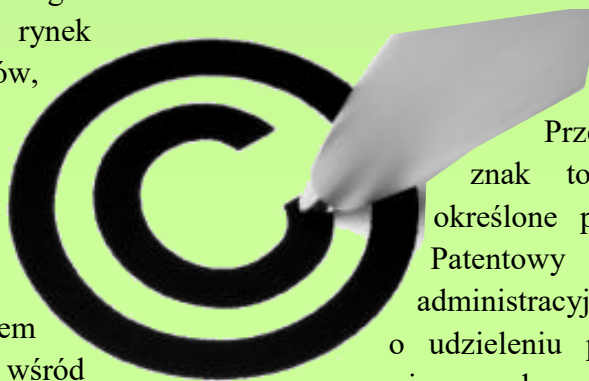
Używając znaku towarowego przedsiębiorca musi uważać, aby oznaczenie nie wprowadzało w błąd odbiorcy co do pochodzenia produktu. Nawet skojarzenie z nazwą chronioną bądź istniejącą w obrocie gospodarczym może być przyczyną pomylenia oznaczeń i nieprawidłowej identyfikacji towarów z ich producentami.

Opatentowanie znaku towarowego nie jest obowiązkowe. Jednak niezrobienie tego może wiązać się z wykorzystaniem marki

przedsiębiorcy przez inny podmiot gospodarczy.

Rejestracja znaku towarowego ma na celu uzyskanie prawa ochronnego polegającego na ustanowieniu wyłącznego prawa na używanie go w działalności zarobkowej lub zawodowej.

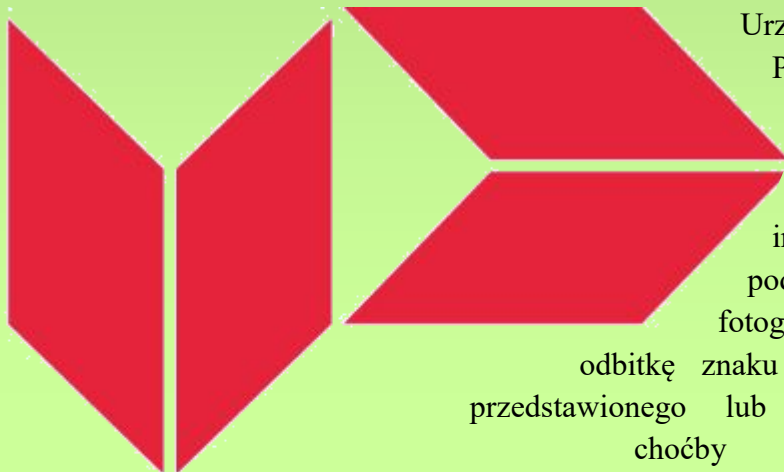
Przedsiębiorca rejestrując znak towarowy musi spełnić określone prawem wymogi. Urząd Patentowy przeprowadzi procedurę administracyjną i wyda decyzję o udzieleniu prawa ochronnego albo o jego odmowie. Pozytywna ocena, stosowna decyzja Urzędu Patentowego oraz spełnienie ustawowych wymogów wyłącznej ochrony pozwolą na udzielenie znakowi towarowemu prawa ochronnego. Procedury, które są przeprowadzane przez Urząd Patentowy są zasadniczo procedurami administracyjnymi, co pokazuje art. 252 ustawy Prawo własności przemysłowej. Rejestracja znaku w Urzędzie Patentowym powoduje, że prawo ochronne zgodnie z art. 153 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej uzyskuje się na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej. Zgłoszenie znaku towarowego i rozpoczęcie stosownej procedury przyczynia się do nabycia prawa pierwszeństwa do uzyskania prawa ochronnego. Art. 123 ust. 1 wskazanej ustawy mówi, że pierwszeństwo do uzyskania prawa ochronnego oznacza się według daty

Po co komu znak towarowy?

zgłoszenia w Urzędzie Patentowym. Należy zauważyć, iż dane zgłoszenie jest uważane za dokonane w dniu, w którym wpłynęło do Urzędu Patentowego. Oznacza to złożenie zgłoszenia w formie pisemnej na Dzienniku Podawczym Urzędu Patentowego, doręczenie zgłoszenia listem poleconym lub kurierskim lub zgłoszenie za pomocą telefaksu lub w postaci elektronicznej. Jeśli chodzi o termin na zgłoszenie znaku towarowego, ustawodawca nie wprowadził tutaj żadnych ograniczeń. Znak może zostać zgłoszony po jego stworzeniu oraz po dłuższym okresie jego używania w obrocie gospodarczym

przyszłej ochrony oraz uzyskaniem pierwszeństwa zgłoszenia. Zgłaszający może jedynie do czasu wydania decyzji dokonywać uzupełnień i poprawek, które nie doprowadzą do zmiany istoty znaku towarowego ani nie rozszerzą wykazu towarów, dla których znak towarowy został zgłoszony (art. 140 ust. 1 ustawy p.w.p.).

Zgłoszenie do Urzędu Patentowego powinno zawierać między innymi podanie, fotografię lub odbitkę znaku towarowego przedstawionego lub wyrażonego choćby w części w postaci rysunku lub

URZĄD PATENTOWY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Należy jednak pamiętać, że jego niezarejestrowanie stwarza ryzyko niebezpieczeństwa, że inny konkurencyjny podmiot uzyska prawo ochronne na podobny lub taki sam znak towarowy.

Podmiot zainteresowany uzyskaniem prawa ochronnego, sam wybiera znak towarowy, jego rodzaj oraz formułę. W świetle art. 138 ust. 1 ustawy Prawo własności przemysłowej w zgłoszeniu należy określić znak towarowy oraz wskazać towary, dla których znak jest przeznaczony. Zauważalny jest rygoryzm w zakresie możliwości modyfikacji zgłoszenia znaku towarowego, ponieważ ten moment wiąże się z wyznaczeniem zakresu jego

rysunków albo kompozycji oraz dowód pierwszeństwa, jeżeli zgłaszający ubiega się o przyznanie mu uprzedniego pierwszeństwa. Szczegółowo zawartość zgłoszenia oraz wymienionego powyżej podania jest określona w Rozporządzeniu Prezesa Rady Ministrów z dnia 8 lipca 2002 roku w sprawie dokonywania i rozpatrywania zgłoszeń znaków towarowych.

Postępowanie przed Urzędem Patentowym można podzielić na postępowanie rozpoznawcze, które obejmuje postępowanie zgłoszeniowe i rejestrowe oraz postępowanie odwoławcze. Pierwszy etap jest obligatoryjny, a postępowanie odwoławcze ma miejsce

Po co komu znak towarowy?

wówczas, gdy decyzja Urzędu Patentowego będzie kwestionowana w odpowiednim trybie. Złożenie wniosku o rejestrację znaku towarowego kończy się jego ogłoszeniem w Biuletynie Urzędu Patentowego. Przed tym ogłoszeniem Urząd Patentowy formalnie sprawdza to zgłoszenie, weryfikuje jego kompletność (poprawność dokumentów, załączników) i wniesione opłaty. W sytuacji wystąpienia braków, zgłaszający ma możliwość ich uzupełnienia. Jeśli braki nie zostaną uzupełnione w odpowiednim terminie, procedura rejestracyjna zakończy się umorzeniem.

Urząd Patentowy ogłasza o zgłoszeniu danego znaku towarowego w Biuletynie Urzędu Patentowego, niezwłocznie po upływie trzech miesięcy od daty dokonania zgłoszenia. Informacja o zgłoszeniu zostaje udostępniona do wiadomości powszechnej. Od dnia ogłoszenia osoby trzecie mają możliwość zapoznania się ze wskazanym znakiem towarowym, wykazem towarów, dla których został przeznaczony oraz zgłaszać w terminie sześciu miesięcy od publikacji ogłoszenia do Urzędu Patentowego uwagi co do istnienia okoliczności umożliwiających udzielenie prawa ochronnego (art. 143 ustawy Prawo własności przemysłowej).

Postępowanie po ogłoszeniu o dokonanym zgłoszeniu polega na merytorycznej ocenie zgłoszonego znaku towarowego. Urząd Patentowy bada, czy zostały spełnione wszystkie ustawowe warunki pozwalające na udzielenie prawa ochronnego na znak towarowy (m.in. czy znak posiada zdolność odróżniającą).

Urząd ocenia spełnienie bezwzględnych oraz względnych przesłanek rejestracyjnych. Ponadto rozpoznaje zastrzeżenia osób trzecich

składane po ogłoszeniu o złożeniu wniosku oraz bada ich zasadność.

Wydanie decyzji

Urząd po rozpatrzeniu zgłoszenia wydaje decyzję, albo o udzieleniu prawa ochronnego albo o jego odmowie.

Skutkiem wydania decyzji o udzieleniu prawa ochronnego na znak towarowy oraz uiszczenia opłaty za dziesięcioletni okres ochrony jest wpis do rejestru znaków towarowych oraz wydanie świadectwa ochronnego, które potwierdza o udzieleniu prawa ochronnego.

Co grozi za naruszenie znaku towarowego?

Niestety, brak świadomości w sferze prawa własności przemysłowej wśród przedsiębiorców jest wciąż widoczny. Przedsiębiorcy bagatelizują i nie analizują wymyślonych przez siebie nazw, haseł promujących czy symboli, nierzadko uważając, że są one nowe, innowacyjne i wcześniej niezastłyszane. To najczęściej popełniany błąd. Wielu z nas nie zdaje sobie sprawy, że wszystkie te elementy mogą podlegać ochronie. Nazwa wymyślona przez Kowalskiego również. Zdajmy sobie wreszcie sprawę z tego, że ochrona nie dotyczy tylko symboli wielkich, renomowanych marek, a konsekwencje naruszenia znaku towarowego mogą nas kosztować nie tylko sporo nerwów i czasu, ale także pieniędzy.

Zgodnie z art. 298 Ustawy prawo własności przemysłowej 30 czerwca 2000 r. (dalej „ustawa”) osoba, której prawo ochronne na znak towarowy zostało naruszone, może żądać od osoby, która naruszyła to prawo:

zaniechania naruszenia. To pierwszy krok, najczęściej stosowany przez pokrzywdzonego, którego znak towarowy został naruszony.

Po co komu znak towarowy?

Roszczenie o zaniechanie naruszeń należy do nieskomplikowanych działań, na które nie trzeba czynić większych nakładów. Oplata sądowa jest stosunkowo niska, a obowiązki po stronie powoda niewielkie. Nie trzeba wykazywać winy pozwanego, co ułatwia proces. Wystarczy przedstawić dowody na działania mające na celu wprowadzenie potencjalnego konsumenta w błąd, a sąd powinien przychylić się do roszczeń strony powodowej. Nierzadko pozytywnie zakończona sprawa dla powoda, staje się podstawą do dalszych roszczeń, tym razem już bardziej dotkliwych, bo... piędźnych.

2) wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści. Roszczenie to jest kierowane stosunkowo rzadko. Wynika to z trudności udowodnienia pewnych faktów, a w szczególności wysokości potencjalnie uzyskanych korzyści przez pozwanego. Ze względu na wartość niematerialną znaku towarowego i subiektywne odczucia konsumentów materiał dowodowy jest praktycznie niemożliwy do perfekcyjnego przedstawienia.

W razie zawinionego naruszenia również naprawienia wyrządzonej szkody. Naprawienie wyrządzonej szkody może wiązać się z zapłatą odpowiedniej sumy pieniężnej. Najczęściej w wysokości odpowiadającej opłacie licencyjnej albo innemu stosownemu wynagrodzeniu, które w chwili dochodzenia byłoby należne tytułem udzielenia przez uprawnionego zgody na korzystanie ze znaku towarowego.

Pozbawienie wolności? Niewykluczone.

Pozornie błahe użycie cudzego znaku towarowego, może skończyć się dla nas czymś więcej niż utratą sporej sumy pieniężnej. Mowa tu o pozbawieniu wolności. W świetle art. 305 ustawy „kto, w celu wprowadzenia do obrotu, oznacza towary podrobionym znakiem towarowym, zarejestrowanym znakiem towarowym, którego nie ma prawa używać lub dokonuje obrotu towarami oznaczonymi takimi znakami, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2”.

Sąd może orzec zajęcie towarów i to przed wyrokiem!

„Poczekajmy do wyroku. Wtedy będziemy się martwić.” – to słowa przedsiębiorców, które często padają w momencie rozpoczęcia postępowania. Niestety, czas na zmartwienia może przyjść znacznie prędzej niż się tego spodziewamy. W trakcie postępowania o naruszenie praw do znaku towarowego, sąd może orzec o zajęciu towarów opatrzonym spornym znakiem. W zależności od ilości zainwestowanych środków i towaru przeznaczonego do sprzedaży, działanie to może okazać się dla przedsiębiorcy przysłowiowym „gwoździem do trumny” i doprowadzić do ogłoszenia upadłości.

Mateusz Grojec

CDR/O Kraków